

V BANÁTU JAKO DOMA

(Rozhovor s Evou Pichovou, organizátorkou zásilky humanitární pomoci pro českou vesnici v rumunském Banátu).

Mnozí z nás míří do zahraničí, občas i do tzv. exotických oblastí na dovolenou, za poznáním, nevšedními zážitky či na služební cestu. Málokdo však zřejmě slyšel a zná nebo někdy navštívil českou menšinu v rumunském Banátu. Jednou z těch, jež takovou cestu absolvovaly a navíc za bohu libým účelem, je slečna Eva Pichová z Broumova.

Můžeš nám, Evo, na úvod našeho rozhovoru prozradit něco o historii destinace, kterou jsi navštívila? Jak se vůbec Češi v Rumunsku objevili a co je vedlo k zakládání osad stovky kilometrů daleko od domova?

V 18. století Turci dobývali střední a východní Evropu a balkánské státy skoro všechny skončily v jejich područí. Rakouské císařství se proto cítilo být ohroženo a snažilo se zachovat svá území nenarušená. Banát, oblast ležící blízko dnešních srbských hranic, byl v té době rakouskou hraniční provincií zvanou Militarygränze – Vojenská hranice.

Zalidnění tohoto prostoru se ukázalo být strategickou i hospodářskou nutností. Situace využil bohatý podnikatel se dřevem Magyarly (Maďarli), který si od vlády za minimální cenu pronajal obrovské zalesněné pozemky. Vykácené dřevo pak draze prodával a uvolněnou půdu odevzdával zpět vládě.

V liduprázdném kraji plném divoké zvěře bylo prakticky nemožné sehnat nájemné dřevaře a dělníky ke kácení pralesů a k vyvážení dřeva. Magyarlyho napadlo poslat do Čech několik agentů, aby pod slibem zaručení slušného výdělku, bezplatného dřeva na výstavbu domů a polí vhodných k samostatnému hospodaření, přilákali k osídlení divočiny tamější obyvatele. Zanedlouho se mu podařilo nashromáždit slušný počet pracovních sil.

V roce 1823 se z Čech vydali na cestu první vystěhovalci do „země zaslíbené“. Byli to většinou dělníci z hor, dřevaři, truhláři, tesaři a kováři, kteří doma dřeli bídu s nouzí. Dostali se do poměrně nepřístupných kopců, kde napřed museli vykácet les, dřevo odvést majiteli, pařezy vyvrátit, a teprve potom mohli obdělávat půdu.

Když vojenská správa zjistila, jak jsou Češi pracovití, sama se rozhodla kolonizovat i ostatní části Banátu příslušníky našeho národa. Kolonizační úřady vystěhovalcům nabízely skvělé výhody: měli být na deset let osvobozeni od služby v zemské obraně, na stejně dlouhou dobu jim měly být prominuty veškeré daně, měli zdarma obdržet dříví na stavby domků a každá rodina navrch ještě obilí na setbu a vhodnou půdu.

Slíbené podmínky však dodrženy nebyly. Kapacita obyvatelných prostor nestačila. V některých domcích bydlelo i několik rodin pohromadě. Zásobování vázlo, lidé trpěli nedostatkem pitné vody. Slíbená půda byla též porostlá pralesem, který bylo nutno vykácet a paseky obdělat na ornici. Česká houževnatost, píle, zručnost a praktické dovednosti však překonaly veškerá strádání. Stavba vlastních usedlostí, hospodářských stavení a úprava rolí rychle pokračovala. Někdy se ale stalo, že ve vesnicích sotva vystavěných po vymýcení lesů vyschly prameny, a bylo tudíž nutno osadu opustit. Po této zkušenosti byly nové vesnice zakládány u horských potůčků. Kolonisté postupně přicházeli ze všech koutů Čech a zakládali další a další vesnice, z nichž šest se dochovalo do současnosti. Leží v jižním Banátu v těsné blízkosti Dunaje, který tvoří přirozenou hranici mezi Rumunskem a Srbskem.

A jak to v Banátu vypadá dnes? Bylo by možné tam třeba strávit dovolenou? Jak se žije potomkům někdejších českých vystěhovalců? Nejde, pro současného „zhýčkaného“ českého turistu, o příliš zaostalý kout světa?

Chce-li člověk zažít netradiční dovolenou, během níž spojí poznání s odpočinkem, projde se krásnou krajinou v horách nad Dunajem, či ochutná ten nejlepší domácí sýr a pozná ochotné přátelské lidi, případně zažije neopakovatelně temnou noc a ticho, pak český Banát v Rumunsku je ta správná volba. Příroda je tu opravdu nádherná, civilizací téměř nedotčená. Z vrcholků kopců za jasného jitra všude okolo jen zelené hory, které na jihu lemuje mohutný Dunaj. Mytí v lesním potoce či buzení kohoutím kokrháním vyvolává romantickou představu zašlých časů.

Za těmito kulisami se ale ukrývá chudoba, tvrdá práce, těžké životní podmínky a s tím spojená snaha místních obyvatel odejít za lepším životním. Mladí lidé už dále nechtějí podobné útrapy snášet, a tak odcházejí do měst a také do České republiky, kde by se nemuseli žít jen tím, co si sami vypěstují na kamenitých polích bez techniky, bez zabezpečení trvalé závlahy a v obavách z příští zimy.

Česká kultura však uprostřed rumunských hor slaví již stoosmdesátiletou tradici. Místní obyvatelé vždy byli a zůstávají navzdory nelehkým podmínkám veselí a vstřícní.

Život v Banátu plyne prostě - bez vyspělé techniky. O to silněji tu však vane duch vzájemné lidské sounáležitosti. Ne snad, že by místním byly vymoženosti moderního světa úplně cizí. Globalizace došla i sem, takže dobře znají coca-colu i nejnovější typy mobilních telefonů. S mobily to ale není jednoduché. Není tu

signál a pokud se nějaký dostaví, pak jde obvykle o srbského operátora, jehož služby jsou i pro našince dost drahou záležitostí. Například - splachovací záchody tu vybaveni jsou, ale vzhledem k tomu, že většina vesnic leží na horských potocích a voda je tu vzácná, často nefungují. Suchý záchod na dvorku se pak stává nepostradatelným. Automobilový průmysl díky své agresivní reklamní kampani rovněž dorazil i do tohoto zapomenutého kraje. Příjezdové cesty do českých vesnic v Banátu však nejsou udržované jen zpevněné šterkem a vesměs rozbité, takže se nakonec nejlépe osvědčil model Dacie z roku 1982, který přežije snad všechno. Většina obyvatel je odkázána na svá políčka a malá hospodářství. Těžba v lese ustala, antracitové doly, které po léta zaměstnávaly podstatnou část obyvatel, byly uzavřeny.

Krajané jsou ovšem stále velmi hrdí na svou národnost. S rumunskými rodinami se stýkají jen málo a smíšená manželství jsou spíše výjimkou. Děti se na základní škole učí česky, v rodinách se zpívá i mluví česky, vaří se česká jídla.

Zajímalo by mne, jak Tě napadlo do Banátu odcestovat, proč zrovna tam a jak ses vůbec k organizování humanitární pomoci dostala?

Zjara mi bývalá spolužačka poslala e-mail s následujícím textem:... „jsi stejně praštěná jako já, nechceš se mnou jet do Rumunska?“ Protože si myslím, že jsem ještě praštěnější než ona, rozhodla jsem se bez váhání.

Nakonec se ukázalo, že se nejedná o žádnou „hurá akci“, ale o dobře zorganizovanou výpravu, jejímž jedním z hlavních iniciátorů je nadace Člověk v tísni. Prostě se pár lidí sešlo a dospělo k názoru, že by se na území Banátu v Rumunsku a na krajanů, kteří zde žijí, nemělo zapomínat. Podařilo se jim ve vesničce Eibenthal zorganizovat netradiční hudební festival na její podporu. Hlavním cílem bylo zvýšit povědomí občanů České republiky o této oblasti, aby rozvojem turistického ruchu do budoucna přispívali ke zlepšení životní úrovně zdejších obyvatel. Organizátorům se podařilo pozvat pár českých kapel v čele se skupinami Divokej Bill, Mňága a Žďorp či Lucíí Redlovou. Všichni účinkující vystupovali zdarma a nečekaně se tu jako divák objevil i známý bavič Petr Novotný. Prý to přijel omrknout, aby věděl, kam příští rok vyrazit.

Ihned jsem příslušnou nadaci kontaktovala, abych se dozvěděla, jak se mám na cestu připravit a čím můžu být užitečná. Zprvu byli zaskočení, potom překvapení a nakonec nadšení. Pověřili mne, abych kontaktovala paní učitelku ze Základní školy v Eibenthalu a vyzvěděla od ní, kde je nejvíc tlačí bota. Pak jsem oslovila starosty obcí Broumovského výběžku i některé podnikatele a výsledkem bylo 10 banánových krabic a 3 velké kufry školních, hygienických a zdravotnických pomůcek, barevných publikací, DVD s tematikou našeho regionu, ale i cukrovinek pro děti. Kakao, káva, čokoláda, ale i např. léky

udělaly krajanům v Banátu velikou radost, neboť podobné zboží tam vyjde příliš drahé. Kvalitní froté ručníky tvořily příslovečnou třešničku na dortu.

Ráda bych na tomto místě poděkovala všem, kteří se na tuto humanitární akci přispěli:

- města Broumov, Meziměstí, Teplice nad Metují
- obce Adršpach, Božanov, Martínkovice, Heřmánkovice, Šonov, Křinice, Hynčice
- Agentura pro rozvoj Broumova, Základní škola Teplice nad Metují, Diakonie Broumov, HOBRA – Školník, s. r. o.
- rodina Kortišových Hynčice, J. Fatura Jetřichov a další jednotlivci

A proč zrovna Banát a jedna malá škola, vždyť zapojit se lze do mnohem viditelnější a snad i účinnější formy humanitární pomoci...

Než jsem přišla na Broumovsko, věnovala jsem se několik let charitativní práci pod křídly CČSH(Církev československé husitské). V roce 1992 jsem jela jako doprovod kamionu s humanitární pomocí do Záhřebu v bývalé Jugoslávii, kde se tenkrát válčilo. Na místě jsem, bohužel, získala neblahou zkušenost. Všechno, co se dá zpeněžit, se druhý den objevilo na černém trhu a k potřebným se ty věci vůbec nedostaly.

Nějak jsem pak na tento druh pomoci zanevřela a od té doby, pokud se rozhodnu pomáhat, musí to být ve prospěch konkrétních lidí na konkrétním místě. Věděla jsem, že výpomoc krajanům v Banátu nebude zneužita, neboť všechno, co jsem do Rumunska přivezla, bylo vyloženo přímo ve škole. Paní učitelka Rohal'ová vše pečlivě vytřídila, jákala nad jednotlivými dárky a přidělovala je dychtivým, ale ukázněným dětem a rodinám. DVD, barevné publikace a časopisy stejně jako školní pomůcky zůstaly ve škole pro potřeby výuky.

Ještě bych Tě poprosil o pár osobních dojmů z festivalu i z běžného života ve vesnici, pro našince nepochybně exotické...

Festivalu se mimo jiné zúčastnila i skupina Divokej Bill, se kterou jsem dokonce cestovala autobusem. Byli to chlapíci, jakých naleznete všude v okolí mnoho. Pár jejich písniček jsem sice znala, jejich identitu nikoli. Vláčela jsem svůj malý vagón zavazadel a hledala příhodnou „oběť“, která by mi s ním pomohla. Zeptala jsem se chlapů stojících a pokoušejících u autobusu – no a najednou poměrně slavná kapela Divokej Bill nosila banánové krabice a kufry s dary z Broumova a ještě několikrát je potom překládali kvůli své aparatuře a po

příjezdu na místě vykládali. No, zkrátka si to hoši užili. Nejsou to žádní nafoukanci a neštítí se pomoci v pravý čas.

Z hudební produkce pro mne bylo největším zážitkem vystoupení tamních folklorních souborů. Přestože mnozí z dnešních obyvatel Banátu nikdy v Čechách nebyli, hovoří nádhernou češtinou, zpívají české písně a mají několik tanečních souborů, které tvoří tanečníci napříč generacemi - od nejmenších dětí až po úctyhodné kmety.

Ve vesnici jsem se cítila jako doma. Babičky postávaly u cesty, opíraly se o plot a pozorovaly vesnický mumraj. Holčína kolem mne proletěla na kole, v mžiku se pokřižovala, to když projížděla kolem Božích muk, a pískla na mě: „Ahoj!“. V hospodě v Eibenthalu, ve vesnici o počtu cca 400 obyvatel jsou dvě, se ke mně přišoural hospodský s nabídkou lahváče, či točeného piva; jeho paní přešla z lokálu do vedlejší místnosti, kde měli dobře zásobený vesnický obchůdek se vším, co člověk nezbytně potřebuje ke spokojené existenci...

Děkuji Ti, Evo, za zajímavý rozhovor a snad i tip na takřka skautsky strávený výlet či dovolenou, ale i za námět k zamyšlení, jak se žije některým českým menšinám v zahraničí.

S Evou Pichovou si nejen o české menšině v rumunském Banátu povídal

Miloš Hromádka